

LESSENREEKS MARIKEN: MEISJES, HEKSERIJ, LIEFDE EN SEKSUALITEIT IN DE MIDDELEEUWEN

Auteur: Joke Brasser

Doelgroep

Havo 4. Met aanpassingen ook geschikt voor vmbo-tl 4 of vwo 4.

Differentiatie en variatie

De hertaalopdracht kan eventueel weggelaten worden, net als de contextuele lessen (vergelijking met Beatrijs). Zo krijg je een compacte, vooral actualiserende lessenreeks.

Ter verdieping en uitbreiding kan het hertalen juist meer ruimte krijgen door de mini-cursus <Middelnederlands erbij te betrekken (zie bronnen).

Omvang

Acht lessen.

Doelstellingen

Literatuurgeschiedenis en contextbegrip

- Leerlingen begrijpen de historische, culturele en religieuze context van *Mariken van Nieumeghen*.
- Leerlingen herkennen middeleeuwse genres zoals het exempel en het wagenspel.

Taalontwikkeling en taalinzicht

- Leerlingen ervaren hoe de Nederlandse taal veranderd is sinds de middeleeuwen.

- Leerlingen kunnen fragmenten uit het Middelnederlands hertalen met behulp van hulpmiddelen.

Tekstbegrip op meerdere niveaus

- Leerlingen leren een tekst lezen op letterlijk, figuurlijk en symbolisch niveau.
- Leerlingen analyseren universele thema's in een historische én moderne context.

Bronnen vergelijken en kritisch denken

- Leerlingen vergelijken literaire en zakelijke bronnen over thema's als hekserij.
- Leerlingen leren gestructureerd antwoorden op essayvragen met gebruik van meerdere bronnen.

Creatief en expressief taalgebruik

- Leerlingen passen hun begrip van de tekst creatief toe in een schrijfoopdracht (bijv. kroegscene).
- Leerlingen oefenen met dialoogvorm en het uitwerken van een kort verhaal.

Samenwerkend leren en mondelinge vaardigheden

- Leerlingen werken samen in duo's of groepjes aan opdrachten, vertalingen en vergelijkingen.
- Leerlingen oefenen met voorlezen, presenteren en bespreken van teksten.

Opdracht in het kort

Lessenreeks Mariken is een geïntegreerde lessenreeks waarin leerlingen een klassieker in hedendaagse en historische context plaatsen door te lezen, schrijven en spreken over Mariken.

De kern van de lessen is het klassikaal (voor)lezen en bespreken van *Mariken van Nieumeghen* in de verkorte bewerking (zie bronnen). Leerlingen lezen mee in een eigen exemplaar. Het lezen wordt afgewisseld door leesclubvragen en opdrachten die zorgen dat leerlingen *Mariken* in eigentijdse en historische contexten kunnen plaatsen. De leesclubvragen zijn te vinden in de hieronder genoemde editie, die vrij online beschikbaar is.

Werkvormen

Klassikaal lezen en bespreken, hertalen, schrijven, overleggen, onderwijsleergesprek, afrondende kennistoets

Niveau

De interpretatievaardigheden die in deze lessenreeks centraal staan komen overeen met competentieniveau 3 (reflecterend lezen) naar de indeling van Witte (2008). Er wordt scaffolding geboden zodat

leerlingen met leesniveau 1-2 ervaren op welke manieren je een literaire tekst nog meer kunt lezen.

Materialen

Lesbrief

- *Mariken van Nieumeghen* (ingekorte, moderne bewerking gebaseerd op de hertaling van Willem Wilmink), gratis te downloaden van <https://literairecanonindeklas.be/werken/mariken-van-nieumeghen>.
- Fragment (p.30-38) uit de roman *Hine* van Lotte Kok. Uitgeverij Prometheus.
- Fragment (p.7-12) uit de roman *Echte meisjes eten geen kaas* van Maria Mosterd.
- Hoofdstuk 7 'Mariken voor jonge lezers en young adults' uit *Oude teksten voor jonge lezers* (Kleine uil, 2026).

Voor de hertaalopdracht:

- [Fragmenten uit origineel](#) op dbnl. (p.30-45)
- [Digitaal historisch woordenboek](#)
- [Minicursus Middelnederlands](#) op literatuurgeschiedenis.org

Lesinhoud per les

● Les 1 Mariken van Nieumeghen

Lesdoelen: Je weet waarom we deze tekst lezen (belang van literatuur/pedagogisch doel) Je weet wat voor tekst het is en waar de tekst over gaat.

Kernactiviteit: Introduceren van de tekst, de plot, korte context (tijd en genre) met behulp van informatie op Literatuurgeschiedenis.org. + uitleggen waarom het lezen van deze tekst waardevol of belangrijk is. Leerlingen betrekken bij tekst door actualiserende leesclubvragen te bespreken.

Organisatievorm: klassikaal

Wat gaan we doen, waarom lezen we deze tekst? En hoe?

Bespreek de actuele thema's aan de hand van de leesclubvragen op p. 3 van de *Mariken* die we gebruiken (zie materialen). Bijvoorbeeld: 'Welk talent zou jij zo graag willen hebben dat je er je ziel voor zou geven?'

NB: Marikenreader nog niet uitdelen: volgende les hertaalopdracht.

● Les 2: schelden in de middeleeuwen: hertaalopdracht

Lesdoelen: Je gaat ontdekken hoe de Nederlandse taal door de eeuwen heen is veranderd. Je leert hoe je een oude tekst kunt ontcijferen door gebruik te maken

van een historisch woordenboek. Je krijgt ervaring in het puzzelen op oude teksten.

Kernactiviteit: Leerlingen hertalen de dialoog tussen Mariken en haar tante met behulp van een digitaal historisch woordenboek.

Bronnen: fragmenten uit het origineel via dbnl. (zie bronnen) [Minicursus Middelnederlands](http://MinicursusMiddelnederlands.org) op literatuurgeschiedenis.org.

Vorbereiding: fragmenten printen uit de Marikenversie van DBNL (zie materialen en bronnen). Groepsindeling maken. Werkblad (stappenplan) voor leerlingen uitprinten. Dit is te vinden aan het einde van dit document.

Organisatievormen: klassikaal (instructie), duo's (hertaalopdracht)

Aanpak: neem de minicursus Middelnederlands door en laat leerlingen in tweetallen een fragmentje uit de dialoog tussen Mariken en haar tante hertalen. Print de fragmenten uit zodat ze erop kunnen schrijven. Bereid ze erop voor dat er veel gescholden wordt! Zorg ervoor dat je de fragmenten zo verdeelt dat er meerdere tweetallen zijn die hetzelfde fragment krijgen. Dit helpt bij de vervolgles. Het doel is niet om een perfecte hertaling te maken, maar om op een speelse manier ontdekken hoe ver het Middelnederlands van ze afstaat, en ze te toch laten ervaren welke aanknopingspunten er zijn.

Tips: laat ze de tekst hardop voorlezen aan elkaar, dat helpt. Laat ze per zin eerst bepalen wat het werkwoord/de werkwoorden zijn. Voor gebruik van het historisch woordenboek: uitleggen dat ze op de grondvorm kunnen zoeken. Laat ze associëren/gokken/raden. En dan checken of wat ze denken, past in de zin. Het woord ‘moeye’ voor tante is bijvoorbeeld niet zo makkelijk te vinden in het woordenboek, maar via een woord als ‘petemoei’ / peettante kun je toch achterhalen wie die ‘moeye’ dan is.

Afronding: hertalingen innemen (versie 1) en namen laten noteren van leerlingen die eraan gewerkt hebben.

● Les 3: Mariken en haar moeye

Lesdoelen: Leerlingen ontdekken dat de Nederlandse taal veranderd is door de eeuwen heen. Ze doen ervaring op met het puzzelen op een oude tekst met behulp van een historisch woordenboek.

Kernactiviteit: samen (voor)lezen en bespreken van de hertalingen van de leerlingen. Deel 1 lezen van Mariken.

Vorbereiding: groepjes vormen op basis van hertaalde fragmenten. Zelfde fragment samen zetten. Readers uitprinten.

Organisatievormen: viertallen (hertalingen afmaken), klassikaal nabespreken en voorlezen hertalingen van de groepjes.

Plaats tweetallen met hetzelfde fragment in groepjes bij elkaar (van 4-6 leerlingen) en laat ze hun hertaalwerk vergelijken. Kunnen ze samen tot een volledige hertaling komen?

Neem vervolgens de tijd om de hertalingen van de groepjes te bespreken.

Daarna: samen lezen / voorlezen Mariken deel 1: blz 7-14 + leesclubvragen p. 15 bespreken. Het voorlezen van Wilminks hertaling is antwoord op de cliffhanger van de vorige les: wat staat er nou eigenlijk in de teksten waar ze op gepuzzeld hebben?

Verdieping: met een sterke klas kun je de vertaalkeuzes van Wilmink bespreken of vergelijken met de eigen hertalingen.

● Les 4 Mariken en Moenen (*eventueel 2 lessen voor uittrekken)

Lesdoel: Je leest het verhaal *Mariken* op verschillende manieren: letterlijk (wat er echt gebeurt), figuurlijk (wat het zou kunnen betekenen), en symbolisch (wat het verhaal je wil laten voelen of leren). Je vergelijkt een scene uit Mariken met scenes uit moderne romans. Je ontdekt dat belangrijke thema's uit oude verhalen nog steeds voorkomen in moderne verhalen, maar dan in een nieuw jasje.

Kernactiviteit: samen lezen van *Mariken* (p. 16-21) + leesclubvragen p. 22 bespreken. Leerlingen vergelijken vervolgens in groepjes van vier deze scene met twee fragmenten uit moderne romans.

Vorbereiding: De twee fragmenten uit moderne romans voor de groepjes kopiëren (zie materialen en hulpmiddelen). Groepsindeling maken.

Organisatievormen: klassikaal (voorlezen en boekgesprek), in groepjes van vier (literaire fragmenten aan elkaar voorlezen en vergelijken met Mariken).

1. Lees samen de ontmoeting tussen Moenen en Mariken en bespreek de leesclubvragen.
2. Vervolgens leerlingen in groepjes van 4 verdelen en per groepje de twee gekopieerde tekstfragmenten uitdelen uit de romans waarin een ‘verleidingsscene’ zit: Maria Mosterds loverboyverhaal en de fantasyroman *Hine* die op Mariken gebaseerd is.

Leerlingen lezen samen de fragmenten en bespreken wat de overeenkomsten zijn tussen deze scenes en de eerste ontmoeting van Mariken en Moenen. Ze maken aantekeningen over wat ze besproken hebben in onderstaand schema. Aan het einde van de lesopzet vind je een leeg schema. Het schema hieronder met antwoorden is voor de docent.

Schema + mogelijke antwoorden

	Mariken	Echte mannen	Hine
Wanneer ontmoeten ze elkaar? Welk moment in het leven van het hoofdpersonage?	moment van wanhoop/na uitschelden door tante / na eerste (?) soloreisje naar de stad met slechte afloop	Op het moment van de overgang basisschool-middelbare school, onzekerheid, zelf naar school fietsen, eerste zelfstandigheid	alleen en gewond in het bos na een aanvaring met wild zwijn / na de dood van haar moeder
(In alle drie de gevallen op een kruispunt in het leven van het hoofdpersonage)			
Waar ontmoeten ze elkaar?	Mariken schuilt onder een haag buiten de stad	Op een parkeerplaats in de buurt van de middelbare school van Maria	In het bos / in de wildernis
(in alle drie de gevallen in de wildernis/buiten de stad/in een tussenruimte)			
Hoe ziet 'het duivelspersonage' eruit?	Een van zijn ogen mist, het is 'uitgezworen'.	Hij ziet er 'best wel eng uit' maar dat maakt hem interessant / babyblauwe badstoffen pak, grote zilveren ketting, diamanten hanger, oorbellen, ringen.	'Zijn ogen waren zo groot dat ik er van schrok. Het leek alsof er twee papieren cirkels op zijn gezicht lagen.' Zijn gezicht was 'glad en vlekkeloos', zijn haar 'doorzichtig'. 'Is dit wel een mens?' Vraagt ze zich af.
Wat zegt hij tegen 'Mariken'?	Mooi meisje, ik sta je niet naar het leven, ik zal je geen verdriet of kwaad doen	Je hoeft niet bang voor me te zijn hoor, ik doe je niks.	Wees maar niet bang.
Heeft 'Mariken' zelf iets in te brengen? Wat willen de meisjes zelf?	Ja: Mariken wil mee met Moenen in ruil voor kennis van de zeven vrije kunsten en de zwarte magie.	Nee.	Nee.
Waarom gaat ze met hem mee?	Omdat ze wanhopig is en geen andere optie ziet/ omdat hij haar wens om kennis op te doen inwilligt.	Maria is 'hartstikke onzeker,' zenuwachtig over de overstap naar de middelbare school en de jongen geeft haar op dat moment aandacht.	Omdat ze wanhopig is, ze is gewond en alleen in een gevaarlijk bos. Ze wil opgetild worden en naar huis gebracht.

Afronding: Klassikaal nabespreken. Bij groepjes terugvragen wat ze gevonden hebben. Boekentips voor de leeslijst: *Hine* (Lotte Kok) en *Echte mannen eten geen kaas* (Maria Mosterd) en *Luister* (Sacha Bronwasser) als tip voor vaardige lezers. In deze roman komt ook een interessante verleidingsscene voor.

Verdieping: eventueel kun je leerlingen synchroon aan deze lessenreeks zelfstandig een moderne roman laten lezen die een thematische link heeft met Mariken. Zie ook de boekentips bij de volgende les.

● Les 5 Is Mariken een heks?

(*Eventueel twee lessen voor uittrekken en klassikaal feedback geven op de gemaakte essayvragen)

Lesdoelen: Je vergelijkt een zakelijke bron (zoals een informatieve tekst) met een literaire bron (zoals een verhaal of toneelstuk).

Je herkent kenmerken van hekserij in *Mariken* en legt de link met hoe mensen vroeger dachten over heksen.

Je leert hoe je een essayvraag stap voor stap en op een duidelijke manier kunt beantwoorden.

Je weet waar een goed antwoord aan moet voldoen als je een essayvraag moet beantwoorden waarin je twee bronnen met elkaar vergelijkt.

Kernactiviteit: Lesonderwerp introduceren: is Mariken een heks? Laat leerlingen zelfstandig de bron lezen over hekserij in de middeleeuwen en conclusies trekken over Mariken aan de hand van deze bron.

Organisatievormen: klassikale instructie + individuele leesopdracht en essayvraag beantwoorden. Groepjes van vier: essayantwoorden laten vergelijken en succescriteria op laten stellen voor een geslaagd antwoord.

Essayvraag: Is Mariken volgens de definitie uit *De Heksenhamer* een heks?

Lees bron 1 over *De Heksenhamer*. Beantwoord daarna de volgende vragen in een kort, samenhangend betoog:

- Wanneer wordt iemand volgens *De Heksenhamer* als heks beschouwd?
- Welke kenmerken of daden van Mariken passen wel of niet bij deze omschrijving?
- Kun je op basis van deze informatie zeggen dat Mariken als heks veroordeeld zou worden?

Onderbouw je antwoord met voorbeelden uit de bron en uit het verhaal van *Mariken van Nieumeghen*.

Volgens de *Heksenhamer* is iemand een heks wanneer die persoon een verbond met de duivel heeft gesloten en daarmee Christus afwijst. Dit betekent dat een heks niet zomaar iemand is die magie gebruikt, maar iemand die bewust heeft gekozen voor de duivel en dus tegen het christelijk geloof ingaat. Daarom werden heksen beschouwd als ketters. In de ogen van de Kerk verrieden ze hun geloof en waren ze schuldig aan godslastering. Omdat ze hun ‘magische krachten’ volgens de *Heksenhamer* niet uit zichzelf haalden, maar via de duivel, zag men hen als gevaarlijke vijanden van God en de samenleving, die vervolgd en gestraft moesten worden. Volgens deze definitie

is Mariken een heks omdat ze een pact sluit met de duivel. Ook Vraagt ze hem expliciet om haar zwarte magie te leren.

Succescriteria voor het beantwoorden van de essayvraag “Is Mariken volgens *De Heksenhamer* een heks?”

1. Definitie duidelijk uitgelegd

- De leerling legt correct uit wanneer iemand volgens *De Heksenhamer* een heks is (bijvoorbeeld: verbond met de duivel, afwijzing van Christus).

2. Toepassing op Mariken

- De leerling vergelijkt Marikens gedrag of situatie met de kenmerken uit *De Heksenhamer*.

3. Onderbouwd oordeel

- De leerling geeft een duidelijke mening (wel of geen heks) en onderbouwt die met argumenten uit de tekst én uit het verhaal van *Mariken van Nieumeghen*.

4. Gebruik van bronnen

- De leerling verwijst naar beide bronnen (bron 1 en het verhaal van Mariken) met inhoudelijke voorbeelden.

5. Samenhang en structuur

- Het antwoord is logisch opgebouwd: inleiding, kern (met argumenten), en conclusie zijn aanwezig.

Afronding

Essayvragen in laten leveren.

Boekentips voor de leeslijst: *De heks van Limbricht* (historische roman van Susan Smit), *Heks! Heks! heks!* (verhalenbundel met opnieuw vertelde volksverhalen over heksen van Jenthe Posthuma de Boer).

Verdieping: gebruik ook de bron ‘De middeleeuwen zijn vrouwonvriendelijk.’ (zie bronnen en materialen). Complexe bron, academisch taalgebruik, maar voor een opzoekopdracht bij een sterke klas wel te gebruiken.

● Les 6 Losbandig leven in Antwerpen

Lesdoel: Je gebruikt taal op een creatieve manier, bijvoorbeeld door zelf iets te schrijven. Je leert *Mariken* beter begrijpen door zelf een scène te schrijven die past bij het verhaal.

Kernactiviteit: Voorlezen Mariken p. 23-25 + bespreken leesclubvragen op p. 25. Vervolgens: scene schrijven.

Vorbereiding: stappenplan creatieve schrijfoopdracht uitprinten voor leerlingen.

De Marikenbewerking die we lezen is sterk ingekort en we komen niet zo veel te weten over de gebeurtenissen in de Antwerpse kroeg. Leerlingen schrijven een scene op basis van de samenvatting in de *Mariken*.

Opdracht: Creatief schrijven

Locatie: Antwerpse kroeg

Personages: Mariken, Moenen, onwetende kroeggangers.

Handeling: Moenen zaait dood en verderf onder het kroegvolk.

Hoe doet hij dat, wat doet hij? Moenen

is als duivel herkenbaar door zijn ontbrekende oog,

maar de kroeggangers herkennen hem niet als duivels personage.

Schrijf eerst een plotline (korte samenvatting van wat er gaat gebeuren in jouw scene).

Maak er een verhaal in dialoogvorm van.

Afronding: Verhalen in laten leveren.

Uitbreiding: extra les uittrekken om een selectie aan scenes voor te lezen. Vergelijken met de scenes van Wilmink in het Bulkboek van Mariken. Dit is een uitgebreide versie van de bewerking die wij gebruiken.

● Les 7 Mariken en Maria: toneelstuk Masscheroen

Lesdoel: Je ontdekt hoe mensen in de late middeleeuwen literatuur beleefden.

Je weet wat een wagenspel is. Je begrijpt welke rol het wagenspel speelt in het verhaal van *Mariken*.

Kernactiviteit: Samen lezen Mariken p. 26-31 + leesclubvragen p. 32. In groepjes bespreken: bron 2: Toneel in de middeleeuwen.

Vorbereiding: bron 2 printen voor de groepjes.

Starten met samen voorlezen en bespreken van de pagina's uit *Mariken*. Vervolgens leerlingen in groepjes van vier indelen en de bron uitdelen. Laat leerlingen samen de antwoorden op de hoofd- en deelvragen noteren.

Hoofdvraag: Hoe beleefden mensen in de late middeleeuwen toneel en literatuur, en waarin verschilt dat van hoe wij dat nu doen?

Voorbeeldantwoord:

Mensen in de late middeleeuwen beleefden toneel op een heel andere manier dan wij nu. Voorstellingen vonden niet plaats in een theaterzaal, maar op straat, op een markt, op een wagen of zelfs op een kerkhof. Toneel was onderdeel van het dagelijks leven en van feestelijke of religieuze gebeurtenissen. Er werd veel geïmproviseerd, en het publiek was vaak actief betrokken bij de voorstelling. Tegenwoordig is toneel meestal een geplande activiteit waarvoor je naar een theater gaat, met professionele acteurs en vaste teksten. Vroeger was het veel spontaner, mobieler en directer.

Deelvragen

1. Op welke manieren en op welke plekken werd toneel opgevoerd in de middeleeuwen?

Voorbeeldantwoord:

Toneel werd opgevoerd op tafels, op straat, op karren in optochten of op het kerkhof, dat toen als openbare ruimte werd gebruikt. Er waren ook dramatische monologen die kort werden opgevoerd, soms spontaan.

2. Wie waren de spelers en wie was het publiek?

Voorbeeldantwoord:

De spelers waren vaak gewone burgers, zoals leden van gilden, schuttersverenigingen of religieuze

broedersschappen. Er waren ook rondreizende professionele gezelschappen. Het publiek bestond uit stadsbewoners en werd soms zelfs betrokken bij het spel, vooral bij straattoneel.

3. Wat zegt de rol van improvisatie en het ontbreken van geschreven teksten over de beleving van toneel in die tijd?

Voorbeeldantwoord:

Dat toneel vaak geïmproviseerd werd en niet werd opgeschreven, laat zien dat het bedoeld was voor het moment zelf. Het draaide om het live optreden en de directe ervaring van het publiek, niet om het bewaren van het verhaal. Het publiek kende het plot vaak nog niet, wat de verrassing en het amusement vergrootte.

4. Waarom was er toen minder verschil tussen religieuze en wereldlijke voorstellingen?

Voorbeeldantwoord:

In de middeleeuwen geloofden mensen dat God overal aanwezig was, ook in wereldse zaken. Daarom konden religieuze thema's en alledaagse onderwerpen door elkaar lopen in toneelstukken. Voorstellingen tijdens processies hadden vaak religieuze onderwerpen, maar er werd ook gelachen en vermaakt.

● Les 8 Middeleeuwse meisjes: Beatrijs en Mariken

Lesdoel Leerlingen herkennen de christelijke thematiek in Mariken. Leerlingen weten wat een exempel is. Leerlingen kunnen verschillen en overeenkomsten benoemen tussen Mariken en Beatrijs.

Kernactiviteit Samen lezen laatste deel van Mariken blz 33-34 en leesclubvragen p. 35. Bekijk kennisclipje over Beatrijs + aantekeningen maken. Aantekeningen in duo's aan laten vullen zodat iedereen een compleet antwoord heeft.

Bekijk deze kennisclip over [Beatrijs](#). Laat leerlingen tijdens het kijken aantekeningen maken:

Wat is een exempel?

Waarom gebruikte de kerk korte verhalen?

Nabespreken: is Mariken volgens deze beschrijving ook een exempel? Waarom wel/niet?

Voorbeeldantwoorden

Om te laten zien hoe zo'n goed leven eruit zag, werden spannende, meeslepende en ontroerende verhalen verteld over heiligen. Dat waren gewone aardse stervelingen die een voorbeeldig leven hadden geleid. Je had ook korte verhalen over goed en kwaad. Ze vertellen over gewone mensen die het even niet meer weten en een fout maken. Exempelen noemen we die.

Mariken als exempel?

Mariken van Nieumeghen is **een exempel**, omdat het verhaal een duidelijke les wil meegeven over goed en kwaad. In het begin maakt Mariken een fout: ze loopt weg uit huis, sluit een verbond met de duivel en leeft zeven jaar in zonde. Maar uiteindelijk krijgt ze spijt, vraagt ze om vergeving en wordt ze na zware boetedoening vergeven door God.

Net als in andere exempelen is Mariken een gewoon mens die een verkeerde keuze maakt, maar uiteindelijk

weer op het goede pad komt. Het verhaal is bedoeld om mensen te waarschuwen tegen zondig gedrag en te laten zien dat bekering mogelijk is, zolang je oprecht berouw toont. Daarom past het goed binnen het genre van de **exempelen**, die als doel hadden mensen een morele les te leren.

Mariken is **geen exempel**, omdat het een uitgebreid toneelstuk is, met meerdere bedrijven en scènes, een complex plot en uitgewerkte personages. Daarnaast is er in *Mariken* niet alleen sprake van een korte morele boodschap, maar ook van spanning, drama en emotie. Het stuk is niet bedoeld als simpele illustratie bij een preek.

Kortom: de inhoud lijkt op een exempel, maar de vorm maakt dat *Mariken* strikt genomen geen exempel is.

Duo-opdracht: Laat leerlingen de plot van Beatrijs en Mariken met elkaar vergelijken. Gebruik hiervoor de korte tekst over Beatrijs op literatuurgeschiedenis.org.

Afronding: Bespreek klassikaal na: welke verschillen en overeenkomsten hebben ze gevonden tussen Beatrijs en Mariken? Wat heeft Mariken lezers van nu te zeggen? Heeft de tekst voor ons een andere boodschap dan in de middeleeuwen?

Evaluatie: laat leerlingen via een online formulier de volgende open vragen invullen:

- Wat vond je het meest verrassend aan Mariken?
- Wat heb je geleerd over taal of over jezelf?
- Zou je meer middeleeuwse verhalen willen lezen? Waarom (niet)?

Opdrachten en stappenplannen voor leerlingen

● Stappenplan: Hertaalopdracht Mariken

Doel van deze opdracht:

Je gaat een fragment uit het Middelnederlands hertalen naar modern Nederlands. Zo ontdek je hoe de taal veranderd is én leer je puzzelen met oude woorden.

1. Lees het fragment hardop

- Lees de tekst *samen* met je duo.
- Probeer de zinnen hardop uit te spreken (ook al klinkt het gek).
- Probeer te horen wat er *misschien* wordt bedoeld.

2. Zoek de werkwoorden

- Zoek per zin het werkwoord of de werkwoorden.
- Vraag jezelf af: wie doet wat?
- Onderstreep de werkwoorden en zet er een moderne vorm naast.

Tip: Middelnederlandse zinnen hebben vaak een andere woordvolgorde!

3. Zoek moeilijke woorden op

- Gebruik het **digitaal historisch woordenboek** of de **minicursus Middelnederlands**.
 - Zoek op de *grondvorm* van het woord (bijv. “gaen” → “gaan”).
 - Noteer de betekenis en schrijf hem naast het woord.
- Tip: Kun je het woord niet vinden? Zoek naar een deel ervan of een verwant modern woord. Raad is ook oké, als je het later controleert.*

4. Vul aan met eigen logica

- Probeer nu de zin als geheel te begrijpen.
- Combineer wat je weet over het verhaal, de personages en de situatie.
- Wat wordt er ongeveer bedoeld?

5. Schrijf je hertaling op

- Zet elke originele zin boven je eigen hertaling.
- Schrijf je hertaling in goed lopende, modern-Nederlandse zinnen.

Voorbeeld:

- Origineel: “Ik ben uwer moeye ende ic hebbe u vergeven.”
- Hertaling: “Ik ben je tante en ik heb je vergeven.”

6. Controleer met je duo

- Lees jullie hertaling hardop voor.
- Klopt de betekenis? Is de zin goed Nederlands?
- Hebben jullie hulp nodig? Zet een sterretje bij zinnen waar je twijfelt.

7. Lever in

- Schrijf jullie namen duidelijk op het blad.
- Lever de opdracht in bij de docent.

Extra tips

- Lach om rare woorden – dat hoort erbij!
- Niet alles hoeft perfect. Het gaat om **ontdekken, proberen en puzzelen**.
- Maak het leuk: wie vindt het gekste scheldwoord?

Literaire fragmenten vergelijken

	Mariken	Echte mannen	Hine
Wanneer ontmoeten ze elkaar? Welk moment in het leven van het hoofdpersonage?			
Waar ontmoeten ze elkaar?			
Hoe ziet ‘het duivelspersonage’ eruit?			
Wat zegt hij tegen ‘Mariken’?			
Heeft ‘Mariken’ zelf iets in te brengen? Wat willen de meisjes zelf?			
Waarom gaat ze met hem mee?			

Stappenplan Creatieve Schrijfopdracht – Mariken in de Antwerpse kroeg

Doel van deze opdracht:

Je schrijft een scène in verhaalvorm die zich afspeelt in de Antwerpse kroeg waar Mariken en Moenen naartoe gaan. Je laat zien wat daar gebeurt, hoe Moenen zijn duivelse invloed uitoefent, en hoe de andere personages reageren.

1. Lees de samenvatting aandachtig

- Lees eerst de samenvatting van wat er in de kroeg gebeurt in de Mariken-reader (p. 25).
- Wat gebeurt er precies? Wat wordt er overgeslagen of niet uitgewerkt?

2. Bedenk een eigen invulling van de scène

- Wat zou er kunnen gebeuren in de kroeg? Denk aan:
- Hoe Moenen de mensen beïnvloedt (bijv. ruzies uitlokt, mensen laat liegen, roddels verspreidt, geweld laat ontstaan).
- Hoe Mariken zich voelt of reageert.
- Hoe de kroeggasten reageren op Moenen. Herkennen ze hem als duivel? Negeren ze dat inzicht? Escaleert het?
- Bedenk wat het begin, midden en einde van je scène zal zijn.

3. Maak een korte plotlijn (verhaalschema)

Gebruik het volgende schema als hulpmiddel:

Onderdeel	Wat gebeurt er?
Begin (setting + personages)	Wie zijn er in de kroeg? Wat is de sfeer? Hoe komen Moenen en Mariken binnen?
Midden (ontwikkeling)	Wat doet Moenen precies? Wat gebeurt er met het kroegvolk? Hoe reageert Mariken?
Einde (effect + afloop)	Wat is het gevolg? Verlaat iemand de kroeg? Gebeurt er iets opvallends?

Tip: Wil je spanning opbouwen? Laat het langzaam misgaan, niet meteen heftig beginnen.

4. Schrijf de scène in verhaalvorm of dialoogvorm

Kies je vorm:

- **Verhaalvorm:** Vertellend proza, met beschrijving van sfeer, handelingen en gedachten.
- **Dialoogvorm:** Zoals een toneelscène, met namen + uitspraken, eventueel korte regieaanwijzingen.

Tip: Zorg voor een levendige kroegsfeer. Gebruik

zintuigen: wat hoor je, ruik je, zie je?

Voorbeeld begin in **verhaalvorm**:

Mariken volgde Moenen aarzelend naar binnen. De kroeg was donker, vol rook en lawaai. Aan de tafels zaten mannen te gokken, een hond blafte onder een bank. Niemand keek op toen de eenogige vreemdeling binnenkwam...

Voorbeeld begin in **dialoogvorm**:

Moenen (grijnzend): Kom binnen, kind. Dit is waar mensen zichzelf vergeten.

Kroegbaas (zonder op te kijken): Wat mag het zijn?

Mariken (zacht): Ik... ik wil alleen kijken.

5. Werk de tekst netjes uit

- Let op alinea-indeling, spelling en zinsbouw.
- Gebruik eventueel een woordenlijst voor oude of kroegachtige woorden.
- Geef je scène een pakkende titel.

6. Laat je tekst lezen of voordragen

- Wil je je scène voordragen in de klas of als mini-toneelstukje spelen? Kies dan de dialoogvorm.
- Als je liever schrijft voor de docent: lever je tekst in.

Checklist vóór inleveren

- Heeft je scène een duidelijk begin, midden en einde?
- Is Moenen herkenbaar als duivels figuur?
- Heeft Mariken een rol of reactie in het verhaal?
- Is de tekst goed leesbaar en verzorgd?
- Heb je creativiteit laten zien?

